بسم الله الرحمن الرحيم

ހިދާޔަތުގެ މަގު

އަދަދު: 04   ޖުޒުއު: 04   4 ރަބީޢުލްއައްވަލު 1433   27 ޖަނަވަރީ 2012   އިޞްދާރު: މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

އުޚުއްވަތްތެރިކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ދެމެހެއްޓުން.

އިންސާނީ މުޖުތަމަޢުއް ހެޔޮގޮތުގައި ކުރިއަރައި ދާނީ އެއްބައިވަންތަކަމުގެ ދުވަހުގައި އުޚުއްވަތްތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުމުގެ ރޫހުގައި އޮވެގެންނެވެ. މުޢާމަލާތު ކުރުމުގައި މުޖުތަމަޢުގެ އަޚްލާޤުތަކުގެ ދުނިޔޭގައި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ އަޚްލާޤީ ރިވެތި ސިފަތަކުގައި ހިފަހައްޓައިގެންނެވެ. ޤުރުއާނާއި ވަޙީގައި ބާރުއަޅާފައިވާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކަން ދުރުހެލިވެވިގެންނެވެ. މުސްލިމު މުޖުތަމަޢުގެ އަޚްލާޤުތަކުގެ ދުރުގައި ގެނެސް އެންނަނީވެ ގޮތް ސިފަކޮށްދެއްވުމަށް ރަސޫލު الله ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "مثَلُ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ؛ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمى" (رواه البخاري ومسلم) މާނައީ: "މުއުމިނުންގެ ދުރުގައި އެކުނަ ލޯބިވުމާއި އޯގާތެރިކަމާއި ކުރުނުގެ މިސާލަކީ އެއް ހަށިގަނޑުގެ މިސާލެވެ. ޔަނީ، އެހަށިގަނޑުގެ ގުނަވަނެއްގައި ވޭން އުފެދުމުގައި ވިއަސް، އެހެން ގަޔަށް ހުން އަރައި ނިދި ހުންނަނީ ޖެހި، މުޅި ހަށިގަނޑު ތަޙައްމަލުކުރެއެވެ."

މުޖުތަމަޢުގެ އެއްވެސް ފަރާތެއް ދުރަށް ގޮއްސަ ކުރުވެރިވުމާ ނުދިނުމަށް އަންގުން އެއްބާރުލުންދީ އިޙްތިރާމްކުރެވެ. އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގެ އަޚްލާޤުތަކުގެ ދުރުގައި ޙަސަދަވެރިކަމާއި ޖަރާއިމްތަކާއި ދުރުކޮށްފައި އެހެން ނުދީނުމަށް ޖަމާޢަތުގެ ގޮތް އަންގަވައި ދެއްވުމަށް ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "لاَتَحَاسَدُوا، وَلاَتَبَاغَضُوا، وَلاَتَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَاللهِ إِخْوَانًا. اَلْمُسلِمُ أَخُوالْمُسلِمِ؛ لاَيَظْلِمُهُ وَلاَيَخْذُلُهُ وَلاَيَحْقِرُهُ. كُلُّ الْمُسلِمِ عَلَى الْمُسلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ" (رواه البخاري ومسلم)މި ރިވާވެއްޖެއެވެ. މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން އެކަކު އަނެކަކަށް ޙަސަދަނުކުރާށެވެ! އެކަކު އަނެކަކުދެކެ ނުރުހެނުންނުކުރާށެވެ! އެކަކު އަނެކަކަށް ފުރަގަސްނުދޭށެވެ! الله ގެ އަޅުންގެ ގޮތުގައި އަޚުންތަކެއް ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންވާށެވެ! އެއް މުސްލިމަކީ އަނެއް މުސްލިމާގެ އަޚާ އެވެ. ޔަނީ، އޭނާ އޭނާގެ

އަޚާއަށް އަނިޔާވެރިއެއް ނުވާނެ އެވެ. އޭނާ އޭނާގެ އަޚާ ދޫކޮށް ނުލާނެއެވެ. އޭނާ އޭނާގެ އަޚާ ނިކަމެތިއަކަށް ނުބަލާނެއެވެ. ކޮންމެ މުސްލިމަކުގެ ލޭއާއި މުދަލާއި އަބުރު އެހެން މުސްލިމަކަށް ޙަރާމްވެގެން ވެއެވެ."

މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ހިނގަމުންދާ ހަމަޖެހުންކަމުގައި އެތަން ބައިއަކަށް ބެހިފައި އިސްލާމީ ބޭނުންތަކާއި ޚިލާފަށް ގިނަގުނަ ކަންތައްތައް ދިމާވަމުން ދާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މިފަދަ ޙާލަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކަންތައް ކުރަންޖެހޭ ގޮތަކީ ނުރުހުންތަކާއި ކުރަހިރިކަން ހިފިނުފެނުމަށް ދޭހަކުރުމާއި އުއްމަތެއްގެ ގޮތުގައި ދާކަމެކެވެ. އެފަދަ ވަގުތުގައި ވަޙިދަތު އެއްވެ ހިތްވަރުގަދަ ބަޔަކަށް ގަދަވާ ނިސްބަތުން އަޅުގަނޑުމެން އެކުވެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމާއި ބަރަކަތުގައި ހިނގުމަށް ސަމާލުކަމުގެ ދުރުގައި ހަޔާތުގެ ވާހަކަތައް ދެކޮޅުވެރިކަން ދޫކޮށްލުމަށް މުސްލިމުނުން އަޚުންކަމުގެ ވިޔަނުގެ ދުރުގައި އެންނަމާ އުޚުއްވަތުތެރިކަން ވެރިކަމުގެ ބޭނުމަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް الله އަޅުގަނޑުމެން އަމުރުކުރައްވާފައިވާކަން އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާން ނައްތާލައިގެން ނުވާނެއެވެ. މިކަން އަންގަވައިދެއްވަން ކީރިތިކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُواْ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (الحجرات: 10) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އެންމެހައި މުއުމިނުންނަކީ އަޚުންތަކެކެވެ. ޔަނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެ އަޚުން ދެމެދު ތިޔަބައިމީހުން ޞުލްޙަ ކުރާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ރަޙްމަތް ލެއްވުމަށްޓަކައެވެ."

- ބާކީ 2 ވަނަ ސަފްޙާގައި -

ސުވަރުގެ ވަންނުމުގެ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ސަލާމް ފެތުރުން

މަރްޔަމް ޝަފާނާ

ސަލާމް ފެތުރުމަކީ ވަރަށް މާތް އަޚްލާޤެކެވެ. އަދި އެކަމަކީ ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު އެންމެ ފުރަތަމައަށް ކުރަން އަމުރުކުރެއްވި ކަމެކެވެ. މާތް اللّٰه ރުއްސުންލެއްވި عبد الله بن سلام ކިބައިން ރިވާވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު، އެކަލޭގެފާނާ ބައްދަލުކުރައްވަން މީސްތަކުން އަވަސްވެގަތެވެ. އަދި ބުނަމުންދިޔައެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު ދުށުމަށްޓަކައި މީސްތަކުން އެތަނަށް ޖަމާވެގެންދިޔައެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ މާތް މޫނުމަތި ފެނުމުން އެއީ ދޮގުވެރިއެއްގެ މޫނުމަތިއެއް ނޫންކަން އެނގުނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އެންމެ ފުރަތަމަ ބަޔާންކުރައްވަމުންނެވީ މިފަދަ ވާހަކަފުޅުތަކުން އެގޮތުގައި ބަސްފުޅަކީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ސަލާމް ފެތުރުއްވާ، އަދި މީސްމީހުންނަށް ކާން ދޭށެވެ، އަދި ރަޙިމުގެ ގުޅުން ދަމަހައްޓާށެވެ. އަދި ރޭގަނޑުގައި، މީސްތަކުން ނިދާފައިވަނިކޮށް ނަމާދުކުރާށެވެ. ސަލާމަތްކަމާއެކު ސުވަރުގެ ވަންނާށެވެ." ވިއެވެ. (سنن الترمذي) ސަލާމުގެ މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަން އަންގައިދޭ އެންމެ ބޮޑު ހެއްކަކީ މާތް اللّٰه ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ އަސްމާއުލް ޙުސްނާގެ ތެރޭގައި "ސަލާމް" ވެސް ހިމެނިފައިވުމެވެ.

މާތް اللّٰه ގެ ވަޙީކުރެއްވުމުގެ މާނައިގައިވޭ: "އަލްމަލިކުން ޤުއްދޫސު ރަސްކަލާނގެއެވެ." އަލްމަލިކަކީ ސަލާމުގެއެވެ. (الحشر:23) أنس ގެ ފަރާތުގެ ރިވާއިން بخاري ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ސަލާމަކީ މާތް اللّٰه ގެ އިސްމުތަކުގެ ތެރެއިން އިސްމެކެވެ. މި އިސްމުގެ ބިމަށް ބާވައިލައްވާފައިވެއެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ސަލާމް ފެތުރުއްވާށެވެ." (بخاري)

ސަލާމް ދޭންޖެހޭ ހިނދުތަކާއި، ހިތްހެޔޮކަމާއެކު ދޭށެވެ. އެއީ ސަލާމަކީ ތިމާގެ ހިތުއިން އަޚާއަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އަދި އަނިޔާއެއް ނުދޭނެކަމުގެ ދޫ ޔަޤީންކަމެކެވެ. ހަމައެހެންމެ ސަލާމް ދޫކުރުމަކީ އަންނައެއް އަޚާއަށްބަދަލު އަދާކުރަންޖެހޭ ބައްޔެކެވެ. أبوهريرة ގެ ފަރާތުން ރިވާވެގެން އައިސްފައިވާ ޙަދީޘްގެ މާނައިގައިވޭ: "އެއްމެ ބަޚީލުވެރިޔަކީ އެންމެ މުސްލިމުކަން އަދާކުރަންޖެހޭ ބައްޔެއްގެ ތެރެއިން އަހަރެން ބުނަން ހިނދު، ނުވަތަ ބައްދަލުވާ ހިނދު ސަލާމް ފެތުރުން ހިފާނެއެވެ." (مسلم)

ރިވާވި ޙަދީޘްގައި ސަލާމް ފެތުރުމަކީ ސަލާމުގެ އަދަބެކެވެ. ވީމާ ސަލާމް ދޯދިމާއި، ބަރަކާތްތެރިކަމާގެ ޖަވާބުދިނުން، އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތަކީ. أبو هريرةގެ ރިވާއިން بخاري ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ މަޖިލިހަކަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ތިބި މީހަކު "السلام عليكم" މިހެން ދަންނަވައިފިއެވެ. އެހިނދު ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ދިހަ ހެޔޮކަންތައްވެއެވެ." އަނެއްކާ އެހެން މީހަކު ދެވަނަ "السلام عليكم ورحمة الله" މިހެން ދަންނަވައިފިއެވެ. ނަބީ ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ވިހި ހެޔޮކަންތައްވެއެވެ." އަނެއްކާ އެހެންމީހަކު ދެވަނަ "السلام عليكم ورحمة الله وبركاته" މިހެން ދަންނަވައިފިއެވެ. އެހިނދު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ތިރީސް ހެޔޮކަންތައްވެއެވެ." (بخاري)

ކާންދޭ ތަނަކަށްވެސް ވަނުމުގެ ކުރިން ސަލާމް ދޫކުރުމަކީ ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. އެއީ ތިމާގެ އަމިއްލަ ގެކަމުގައިވިޔަސް، އަދި އަހުލުވެރިކަމުގެ ގެއަކަށްވިޔަސްވެއެވެ. އަދި އެކިވެސް، ނުވަތަ މީސްކަނެއް ވަންނަމުން ވިޔަސްމެއެވެ. މާތް اللّٰهގެ ވަޙީކުރެއްވުމުގެ މާނައިގައިވޭ: "ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ގެތަކަށް ވަންނައިރު، اللّٰه ގެ ހަޟްރަތުގެ ބަރަކާތްތެރި ރަނގަޅު ސަލާމެއްކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމްކުރާށެވެ!" (النور 61) ހަމަމިފަދައިން ކުޑަކުދިން ކައިރިން ހުރަސް ކުރާނަމަ، މައިންބަފައިން ސަލާމްދޭން ފެށުމެވެ. ޢާއިޝާ رضى الله عنها ގެ ފަރާތުން ރިވާވެގެން ބުޚާރީގައި ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘެއްގައި މިކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

ސަލާމް ފެތުރުމަކީ އަޅުކަމެކެވެ. އެއީ މިޔާގެ އަޖުރަށް ގެއްލުމެއް، އަދި އަނިޔާއެއް ނުދޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަމެކެވެ. ވީމާ ސަލާމް ފެތުރުމަކީ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ތިމާގެ އަޖުރަށް ހެޔޮކަމާއި ބަރަކާތްތެރިކަމާއި، އަމާންކަން ލިބޭނެކަމެކެވެ. ހަމަމިފަދައިން، މާތް اللّٰه ގެ ރުހުމާއި، ދަރުމަ ލިބޭނެ ކަމެއްވެސް ވެއެވެ. ވީމާ ސަލާމް ފެތުރުމަކީ ދިރިއުޅުމުގެ އާދައެއްކަމުގައި ހަދާލަމާތޯއެވެ! އެއީ ކުޑަކަމަކާއެކު ކުރެވޭ ދަރާނެ ނުވަތަ ކަމަކަށްވުމެވެ. ■

- ފުރަތަމަ ޞަފުޙާއިގެ ދެނެ -

މުސްލިމުންގެ ސަފުތައް ބައިބައިވެ، އެބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ތަފާތުތައް އުފެދިގެން ހިނގައިދާނީ ކާފިރުވެފައިވާ ރަސޫލުاللّٰه ﷺ ވަޒީ ނުކުރެއް ބެހެއް ކަންބޮޑުވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެހެންކަމުން އަޅުގަނޑުމެން މުސްލިމުންވެސް މިފަދަ ކަންކަމާމެދު ކަންބޮޑުވެ، މިފަދަ ކަމެއް ވިއްސަނދިކަން މަސައްކަތް ކުރަން ޖެހެއެވެ. ■

އަބޫއުމާމާ އަބޫތުރާބީ

ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަން ދެނެގަންނާނީ ކިހިނަކުން ހެއްޔެވެ؟

ޢަބްދުﷲ ޝަމީމް

އެއްވެސް މީހެއްގެ ފަރާތުން ގޯސްކަމެއް ނުފެންނަހާ ހިނދަކު އެ މީހަކީ ގޯސްމީހެއްކަމުގައި ކަނޑައެޅުމަކީ އިސްލާމްދީނާ ގޮތެއްނޫންކަން އެއްގޮތްވެސް ޤަބޫލުކުރާނެއެވެ. މިފަދަ މީހަކީ ރަނގަޅު މީހެއްކަމުގައި އެފަދަ މީހަކީ ގޯސްމީހެއްކަން ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނީ ސާބިތު ހުއްޖަތެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކަމުގައި އިޢުތިބާރުކުރެވޭ ބަސްދުވެރިކަން ސާބިތުވެއްޖެނަމައެވެ. ބައެއް ފަހަރު މީސްމީހުންގެ ބޭރުފުށުން ފެންނަ ކަންތައްތަކަށް ބަލައި މީސްމީހުންނާ ދެކި ވަކި ގޮތަކަށް ހުކުމް ކަނޑައެޅުމަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ކިބައިގައި ހުރިހާ ސިފައެކެވެ. އެއީ އެކަށީގެން ގޮތެއްވެސް ނޫނެވެ. ފެންނަކަށްވުރެ މީހެއްގެ އެއްވެސްކަމަކައި ބަލައިގެން އެއްވެސްމީހަކާމެދު ނޫނަސް ނިންމާނުލާށެވެ. އިސްލާމްދީން ބާރުއަޅާފައިވަނީ ކޮންމެ މީހެއްގެވެސް އެތެރެފުށާއި ބޭރުފުށް ދީނުގައި އަސްލާފުގައިވާ ގޮތުގެމަތީން ބަހައްޓުމަށެވެ. ބޭރުފުށް ރީތިކޮށްލައި އެތެރެފުށް ބޭނުންގޮތަކަށް ބަހައްޓުމަކީ އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރާ އުސޫލެއްނޫނެވެ. ބަހައްޓާހުން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތަކީ ބޭރުފުށުގެ ކަންތައްތައް ވަކިގޮތަކަށް ހުރުމުން އެ ނިޔަތުނެވެ.

ހަމައެކަނި ބޭރުފުށަށް ބަލައި ހުކުމް ކުރުމަކީ ރަސޫލާގެ ޒަމާނުގައި ކުރިވި ހުކުމްތަކުން ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ގެ ބަޔާންކުރެއްވުން ސާބިތުވެއެވެ. އެ މީހާ ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަން ކަނޑައަޅައި ހުކުމް ކުރުމުގެ ކުރިން އެމީހެއްގެ ޢަމަލުތަކާއި އެމީހެއްގެ ތަޤްވާވެރިކަމާއި ވަރަޢުވެރިކަން ހުރި ހާލަތަކަށް ބަލާ ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

عَنْ سَهْلِ بُنِ سَعْدُ السَّاعِدِيِّ قَالَ:مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ : مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا ؟ قَالُوا : هَذاَ مِنْ أَشْرَفُ النَّاسِ ، هَذاَ حَرِيٌّ ، إِنْ خَطَبَ ، أَنْ يُخْطَبَ ، وَإِنْ شَفَعَ ، أَنْ يُشَفَّعَ ، وَإِنْ قَالَ : أَنْ يُسْمَعَ لِقَولِهِ ، فسَكَتَ، وَمَرَّ رَجُلٌ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَآخَرَ ، فَقَالَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا ؟ قَالُوا : نَقُوْلُ : وَاللهِ يَا رَسُوْلُ اللهِ ، هَذاَ مِنْ فُقرَاَءِ الْمُسْلِمِيْنَ ، هَذاَ حَرِيٌّ ، إِنْ خَطَبَ ، لَمَ يُنْكَحَ ، وَإِنْ شَفَعَ ، لاَ يُشَفَّعَ ، وَإِنْ قَالَ ، أَنْ لاَ يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لهَذَا خَيْرٌ مِنْ مِلْءِ الأَرْضِ مِثْلَ هَذَا(أخرجه البخاري) މާނައީ: ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ މަޖްލިހަކައި އިންނަވަނިކޮށް މީހަކު ހިނގަސްކުރިމަތިން އެކަލޭގެފާނަށް ފާއިތުވެގެންދިޔުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި ތިއްބެވި ޞަޙާބީންނަށް ބަރިއްޔަކުރުގެ ކަރުދާހެއްކަމަށެވެ. ދެންމެ އުޅުއްވީމާ އޭ ބަސްދީގެން ބިރުބަހައްޓަން ބަލަނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ އެބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ

ފަޤީރުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭމީހެކެވެ. އެމީހާއަކީ ކައިވެނިކުރުމަށް އެދިފިނަމަ އެކައިވެނި ކޮށްދޭ ވަރުގެމީހެކެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެހީއަކަށް އެދިއްޖެނަމަ އެކަލޭގެ ކޮށްދޭނެ ވަރުގެ މީހެކެވެ. އަދި އޭނާ އެއްޗެއްބުނެފިނަމަ އެއަށްޓަކައި ޤަބޫލުކުރަން ޖެހޭވަރުގެމީހެކެވެ. އެހިނދު ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުނުވެ ހަމަހިމޭންވިއެވެ. އަނެއްކާވެސް އެހެންމީހަކު ހިނގަސްކުރިމަތިން އެކަލޭގެފާނަށް ފާއިތުވެގެންދިޔުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި ތިއްބެވި ޞަޙާބީންނަށް ބަރިއްޔަކުރުގެ ކަރުދާހެއްކަމަށެވެ. ދެންމެ އުޅުއްވީމާ އޭ ބަސްދީގެން ބިރުބަހައްޓަން ބަލަނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ އެބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ފަޤީރުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭމީހެކެވެ. އެމީހާއަކީ ކައިވެނިކުރުމަށް އެދިފިނަމަ އެކައިވެނިކޮށްނުދެވޭނެ ކަމުގެ މީހެކެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެހީއަކަށް އެދިއްޖެނަމަ އެކަލޭގެ ކޮށްނުދެވޭނެ. އަދި އޭނާ އެއްޗެއްބުނެފިނަމަ އެއަށްޓަކައި ޤަބޫލުކުރަން ނުޖެހޭ ވަރުގެ މީހެކެވެ. ދެންއެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކުރިން ހިނގައިދިޔަ މީހާ ފަދަ ބިމުން ފުރިހަމަވާވަރަށް މީހުންނަށްވުރެ މިމީހާ މާހެޔޮކަމުގައެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ބޭރުފުށަށް ބަލައި ހުކުމް ކުރުމަކީ އިސްލާމްދީނުގެ އުސޫލެއްނޫނެވެ. ބޭރުފުށުން ފެންނަ ގޮތަށް ހުކުމް ކުރުމަކީ ވިސްނާފައި ކުރަންވާ ކަމެކެވެ. އަދި އިސްލާމްދީނުގެ އުސޫލުން ބޭރުވާ ގޮތަކަށް ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް ބަލާނީ ވަޙީގެ ހުކުމްތަކަށެވެ. އެމީހުންގެ ތެރޭގައި أَلْإِمَامُ اِبْنُ تَيْمِيَّة އާއި أَلْإِمَامُ اِبْنُ حَجَرُ އާއި أَلْإِمَامُ النَّوَوِىْ رَحِمَهُمُ اللَّهُ ފަދަ ބޭކަލުން ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

މުސްލިމުންގެ ދެވަނަ خليفةعمر بن الخطاب رضي الله عنه ގެ ބަސްފުޅެއްގައި އެނގޭ ގޮތުގައި އެމީހަކީ ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަން ދެނެގަތުމަށް އެމީހާއާއިގައި އުޅުންތައް ނުވަތަ ވިޔަފާރިކުރި ކަންތައްތައް މުޢާމަލާތްތައް ބަލައިގެންނެވެ. ނުވަތަ އެމީހާއާއިގައި ދަތުރު ބަލައިގެންނެވެ. ހަމައެކަނި މިސްކިތުން ފެނިގެން ނުވަތަ ބޭރުފުށުން ފެންނަ ސިފަތަކަށް ބަލައި އެއީ ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަން ނޭނގޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން މީހެއްގެ أخلاق އާއި سلوك އާއި تقوى ފަދަ ކަންކަމާއި ورع ފަދަ ކަންކަމާއި أمانة ތެރި ކަމާމެދު ބަލާފައި ދެނެގަނެވޭނެ ނުވަތަ އެމީހަކީ ސާލިހު މީހެއްކަމާއި ދީނުގައި ތެދުވެރި މީހެއްކަމާއި ބަލާފައި ދެނެގަނެވޭނެ އެމީހާގެ ބާރުގައި ކިބައިގައި އެކަށީގެންވާ ވަރަށް މައިތިރިކަން ދެއްކުމަށް ތިބުމަށްކަން ފެނިގެންނެވެ. ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ބައްލަވައި ފާޑުކިޔުންތަކުން ރައްކާތެރިކުރައްވާށި. އިސްލާމުންގެ ސަރުކާރުތައް ތަންދޫކުރައްވާށި. ■

ރޭކީ މިބަހުގެ މާނައަކީ ކޮބައިތޯ؟

ފޫޒާ އަންވަރު ޙަސަން

މިހާރަކަށް އަހަރެއް ދިވެހި މީޑިއާގެ ވަސީލަތްތަކާއި ސިޔާސީ މީހުންގެ ދޫތަކުން އިވެމުންދާ ބަސްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ގާތަށް ކިޔާވާ އެއްބަހަކީ މިލިނި މިހަތާ މުޅިހަރުދަނާވެ. ނުވަތަ އެވަނީ މިހަތާ ރޭކީ މިހާރު ބޭނުންކުރާ. އަދި މިބަހެއް މާނަ ކުރުމުގައި އެކިމީހުން ބުނަނީ އެކި ގޮތަށެވެ. މި ބަހުގެ ދަރުމަ ދިވެހިބަހުގެ މިބަސްވެ ރޭކީ ދޫކުރި ޕާރިސީ ފުރުޞަތެއްގައި ރަސޫލާގެ ޝުޢޫރުތަކުގެ އިތުރުން ބަސްފުޅުތައް އިންތިޝާރުކޮށް ސަލާމްތަކުގައި މާނަ ކަންތަކާ ގުޅޭ.

އިމާމު ޤުރްޠުބީ "އިލްޙާދު" މިބަހުގެ މާނާގައި ވިދާޅުވެފައިވަނީ ޙަޤީޤަތުން ދުރަށް ޖެހިގެން ދިއުމެވެ. މިއީ ދީނުން އެއްކިބާވުމެވެ. ނުވަތަ މުޅި ދީނާ ދުރުވުމެވެ. ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި މާތް الله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ. ﴿ وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا۟ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ أَسْمَـٰٓئِهِۦ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴾ (سورة الأعراف: 180) މާނައީ: "އެންމެ ރިވެތި ނަންނަންފުޅުތައް ملك ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ފަހެ، އެ ނަންފުޅުތަކުގެ ވަސީލަތުން އެކަލާނގެ حضرة އަށް دعاء ކުރާށެވެ! އަދި އެކަލާނގެ ނަންފުޅުތަކުގައި حق މަގުން އެއްކިބާވެ އުޅޭމީހުން ދޫކޮށްލާށެވެ! އެއުރެން ކޮށްއުޅުނު ކަންތަކުގެ އުޖޫރަ ޖަޒާ ދެއްވާނެއެވެ."

ރޭކީ މިބަހުގެ މާނައަކީ، ދިރިއުޅުމުގެ ބާރުތަކުގައި ދިނަކީ މަޖާޒީ ކަމުގައި ބެލެވޭ އިނގިރޭސި ކިޔުމެވެ. އަދި އިނގިރޭސި ބަހުގެ ޔުނިވަރސަލް ލައިފް އެނާޖީ ކަމަށް ބަލާނެއެވެ. ދިނަށް ނުވަތަ ޝަރީޢަތަށް ރޫޙާނީ ފާރަވެ ޙާޞިލު ނިޔަމާ އަލިއަލި ރޫޙާނީ ކަންތައްތައްވެ. އެކަމަކު ދުނިޔޭގައި ދިނީ ބާރުވެރިކަން، ރޫޙާނީ އިންސާނީ ބާރުވެރިކަމެވެ. އެއްވެސް ގޮތަކަށް ހާލަތަށް ފަރުވާދޭ ރޫޙާނީ ބާރެއް ނެތެވެ. އަދި އެ ބާރުވެރިކަމަކީ އެއްވެސް ކަލާނގެއެއް ނޫނެވެ.

އަދި ހަމައެކަނި ރޭކީ މިބަހުގެ މާނައިގެ ތެރޭގައި އިންސާނީ ދިރުމެއް ފަރުވާ ކުރުން ހިމެނެއެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން ޤަބޫލުކުރެވޭ ނުވަތަ ފަރުވާ ކުރުން ހިމެނެއެވެ. ނުވަތަ އެކަން އެކުލެވޭ ފަރުވާ ފުރަތަމަ ފެށުނީ ހިމެނެއެވެ. 1971 ވަނަ އަހަރު ޖަޕާނުގައި ދާއިރާގައި "ރޭކީ ޑޮކްޓަރުއެވެ" މިއުސޫލު ޝަކުވާލެއް ކުރުމަށް Caporale Rocco އަދި Grumelli Antonio ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އެކަމަ

ކަމެއްގައި ރާޙަތު ލިބޭގޮތަށް އިސްތިއުމާލުކުރާ ފަރުވާތަކާއި ހާލަތު ބަލާ މިއުސޫލު ރޭކީ މިހާރު ބޭނުންކުރެވޭ. އަދި ހަމައެހެންމެ، އެހެން ދިނުމާއިގެ ތަރުޖަމާކުރެވުނު ބިލިއަނެއް ފުރަސަތު ކަމެއްގައި ބަހުރުވާ އެކި ގޮތަށް ފަރުވާ ފަޅާ ފަރުވާތަކުން ރޭކީ މިހާރު ބޭނުންކުރެވޭ. ރޭކީ މިހާރު ބޭނުންކުރެވޭ.

އެހެންކަމުން ޓެލިވިޝަން ޕްރޮގްރާމްތަކުގައި އިންތިޝާރު ކުރެވުނު ފަރުވާތަކެއް ސިފަކުރެވިފައި ވާއިރު ކިތަންމެ މީހަކު ތިމަނުން ރޭކީއަކީ ކޮބާކަން ހޯދާ ފެނިގެން ދިޔަ ފަރުވާއަކަށް ގެންގުޅޭ ބާރަކަށް ބުނާ މީހުން ވެއެވެ. އަދި ރޭކީ ފަރުވާއަކީ ދިރުމުގެ ބާރުތަކުގެ ދިއުމަށް ބުނާ މީހުން ވެއެވެ. ސަލާމަތީ ޝަކުވާތަކާ "އެކަން ހިނގިކަމަށް އެކަން ނުދާނާ މީހުން ޔަޤީންކުރެއްވޭނެއެވެ."

ރޭކީގެ ސަރަޙައްދުތަކުގެ ތެރޭގައި އިސްލާމީ ދީނުގެ ޕްރެކްޓިސް ނިޔަމާ ޤަރާރެއްގައި މިކަން ގެންގުޅެގެން ހިތަށް މަސައްކަތް ކުރާ ހިސާބުގެ ޝުޢޫރު ރޭކީ ނުބާއްވާ ފަރުވާއެއް ރޭކީ މިހާރު ބޭނުންކުރެވޭ. އަދި އިންސާނުން އެއްވެސް ބިރުވެރި ކަމެއް ނުކުރާ އަދި ފަރުވާ ކުރާ ހިސާބުން ކުރެވޭ ފަރުވާތަކެއް މިކަމަށް ރޭކީ ބޭނުންކޮށްފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް ރޭކީ މިހާރު IBKA އިންޓަރނޭޝަނަލްގެ ބެލުން ގައި މިސާލުތަކާ ދިރުމުގެ ބޭނުން ކުރާ ބާރުތަކުން ކަންތައް ނިމިގެން އަދި އިތުރުވާނެއެވެ.

ރޭކީ މިހާރު ޕްރެކްޓިސްކުރާ ސަރަޙައްދުތަކުގެ ތެރޭގައި ދިރުމުގެ ފަރުވާ ކުރުމަށް ޝަކުވާ ފަރުވާތަކުން ކުރެވޭ ހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް ބައެއް ފަރަތްތަކުން އެކަމަކު މިހާރު ބޭނުންކުރާ ދިރުމާ ކުރާ މަޤްބޫލުކަން ދެނެގަތުމަށް ކަމެއް ދިރުމުގެ ފަރުވާތައް ބޭނުންކުރެވޭ ގޮތަށް ފަރުވާ ކުރަމުންދެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ހުރިހާ ފަރުވާ ފަރާތްތަކުން ގާތް މާލީ ފައިދާތަކެއް ކުރެވޭނެއެވެ. ފަރުވާ ކުރާ މީހާ ޝަކުވާ ކުރާ ކަމެއް ހިސާބުން ފަރުވާ ކުރާ ފައިދާތަކުން ޙާޞިލުކުރުމެވެ. ■

> "ކީރިތިގޮތުގައި މާތް الله އަށް އީމާންވީ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން މުޅިންހެން އިސްލާމްދީނަށް ވަދެވޭށެވެ! އަދި ޝައިޠާނާގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް ތަބާނުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޝައިޠާނާއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފާޅުވެގެންވާ ޢަދުއްވެކެވެ. އަދި އޭނާގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް ތަބާނުވާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދިމާވާ ކަންތަކުގައި ތަބާވެ ދިނުމެއް ނުވާށެވެ." (البقرة: 208)